

De zaak in vogelvlucht

Kritiek op slechte arbeidsomstandigheden in Indiase kledingfabrieken leidde afgelopen zomer tot een door FFI begonnen rechtszaak: acht medewerkers van Schone Kleren Kampagne (SKK), de Landelijke India Werkgroep (LIW) en internetprovider Antenna worden door de kledingfabrieken aangeklaagd wegens smaad.

Fibre & Fabrics International (FFI) en dochteronderneming Jeans Knit, samen goed voor zo'n 4.400 werknemers, voelen zich in hun goede naam en eer aangetast omdat SKK en LIW op internet een rapport publiceerden over de slechte werkomstandigheden bij de kledingfabrikanten. FFI beschuldigt de Nederlandse actievoerders van cybercrime, racistische en xenofobische handelingen en smaad. Antenna is aangeklaagd omdat deze internetprovider de organisaties toegang geeft tot internet.

De rechtbank in de Indiase deelstaat Karnataka heeft afgelopen weekeinde opdracht gegeven tot arrestatie 'zonder mogelijkheid tot borgtocht' van de acht aangeklaagden. Met het arrestatiebevel wil de rechter de acht actievoerders dwingen bij de inhoudelijke behandeling van de smaadanklacht te zijn. De actievoerders laten zich door advocaten vertegenwoordigen bij de rechtszaak over smaad. Als zij persoonlijk bij de rechtszaak aanwezig zijn, moeten ze in India blijven tot de zaak is afgehandeld en dat kan jaren duren.

Het Indiase ministerie van Binnenlandse Zaken zal waarschijnlijk de Nederlandse overheid verzoeken de acht actievoerders uit te leveren. Ook wordt een opsporingsverzoek gedaan aan Interpol, waardoor de acht aangeklaagden niet meer vrijelijk kunnen reizen, omdat ze nu overal ter wereld kunnen worden gearresteerd.

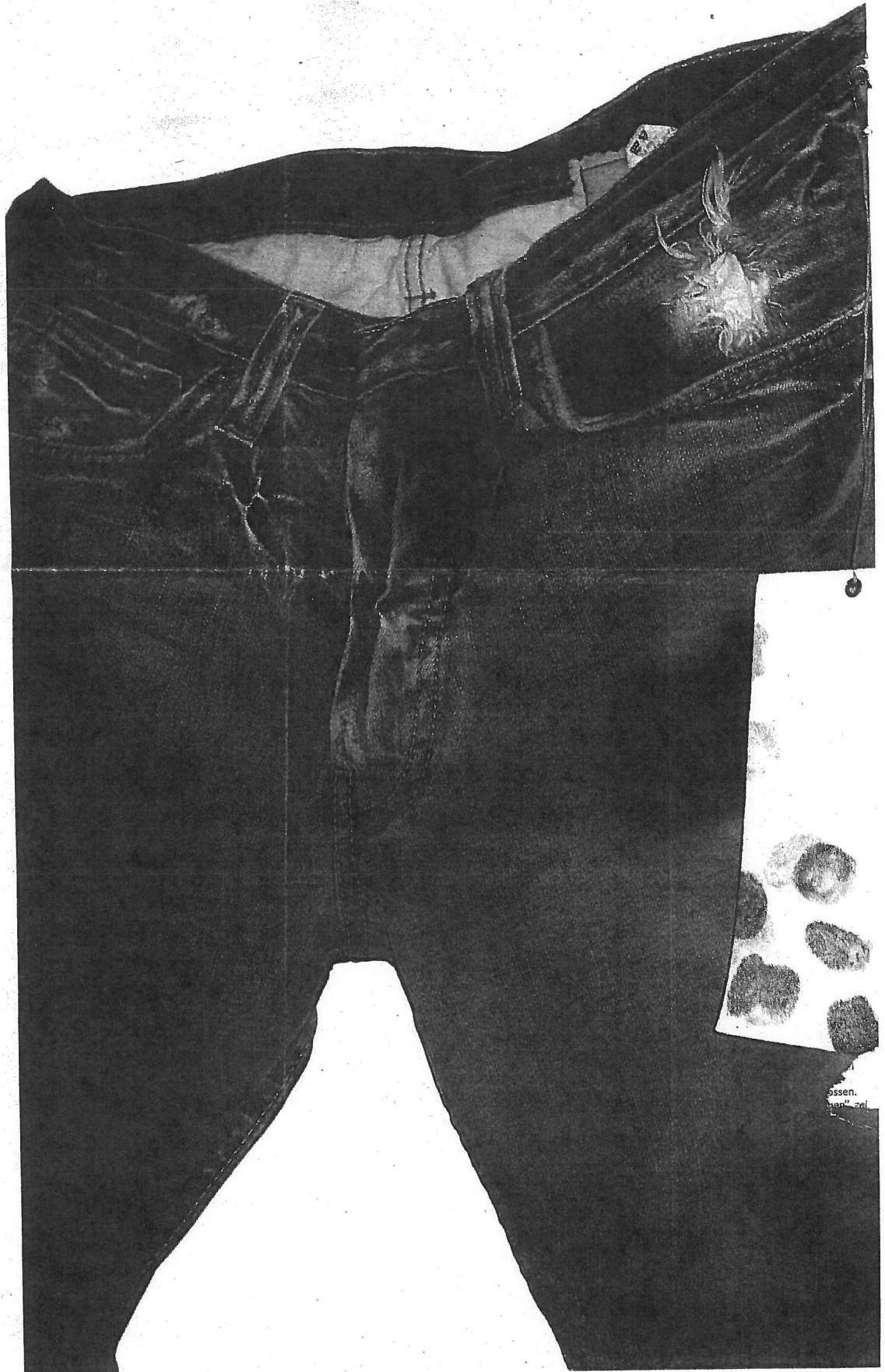
Het is een nieuwe wending in een zaak die al enkele jaren speelt. Indiase arbeidsrechtenorganisaties in Bangalore, de Zuid-Indiase stad waar FFI is gevestigd, rapporteerden eind 2005 over misstanden bij de kledingproducent. Er zou onder meer sprake zijn van hoge werkdruk, gedwongen overwerk, fysiek geweld als de productie niet wordt gehaald, intimidatie, het niet uitbetalen van overwerk en het ontbreken van contracten. Kritische werknemers zouden op weg naar huis worden aangevallen door knokploegen die door het bedrijf zijn ingehuurd.

Na een klacht wegens smaad van FFI/Jeans Knit, legde de Indiase rechter de arbeidsrechtenorganisaties een spreekverbod op. Dat gebeurde eerst op 28 juli 2006, waarna het spreekverbod op 19 februari van dit jaar is verlengd. Het spreekverbod geldt nog steeds.

Een onderzoeksteam, bestaande uit leden van vrouwen- en mensenrechtenorganisaties, heeft in april vorig jaar de werkomstandigheden bij FFI onderzocht. Na het opnemen van klachten van het personeel en de reactie daarop van het management, bleek bij het tweede gesprek met personeelsleden dat de situatie enigszins was verbeterd.

Overwerk was teruggebracht en het mishandelen van personeelsleden was gestopt. Structureel was er echter niets veranderd, want werknemers worden niet in staat gesteld hun recht op organisatie en collectieve arbeidsonderhandelingen uit te oefenen.

Schone kleren,

vuile handen

Mensenrechtenstrijders die nu zelf voor de rechter moeten verschijnen, het lijkt de wereld op zijn kop. Toch vaardigde de Indiase rechter zaterdag een arrestatiebevel uit tegen acht Nederlanders die opkomen voor betere arbeidsomstandigheden in een kledingfabriek in Zuid-India. „In deze zaak zijn er alleen maar verliezers.”

door **Joost Bosman** en **Joost Sijsma**
illustratie **Ronald Visser**

Nooit had Christa de Bruin van de organisatie Schone Kleren Kampagne (SKK) verwacht dat de zaak zo'n bizarre wending zou nemen. Volgens haar heeft SKK van meet af aan de kledingfabriek Fibres & Fabrics International (FFI) opgeroepen samen met lokale arbeidsorganisaties de problemen te bespreken. „Maar FFI heeft direct de agressieve benadering gekozen: de lokale vakbonden via de rechter een spreekverbod opgelegd en ons een proces wegens smaad aangedaan. De weg van de dialoog kent FFI niet”, zegt De Bruin.

Naar de motieven kan SKK slechts gissen. „Ze willen gewoon geen vakbonden in hun fabriek, ze zijn bang voor onderhandelingen, bang voor onmogelijke eisen. Daarnaast voelen ze zich in hun eer aangetast en in diskrediet gebracht.”

De Bruin spreekt onomwonden van een 'schijnproces' tegen SKK en de Landelijke India Werkgroep (LIW), met wie haar organisatie half 2006 een rapport de wereld inhielp. Daardoor kwam de hele smaadzaak aan het rollen. „Inhoudelijk is de zaak nog niet door de rechter behandeld. Het is de tactiek van FFI: door deze intimidatie wordt ons het werken onmogelijk gemaakt.”

De Bruin stelt dat FFI ook eigenlijk niet met SKK zou moeten praten, maar met de lokale arbeidersorganisaties. „Wij zijn een campagne-organisatie die de organisaties ter plaatse steunt in hun strijd voor betere werkomstandigheden. Door gerechtelijke procedures die nu lopen, zijn de arbeiders uiteindelijk de dupe. Zij hebben het lef gehad hun nek uit te steken door zich uit te spreken. In deze zaak zijn er alleen maar verliezers.”

De Bruin vreest dat de zaak gevolgen kan hebben voor andere maatschappelijke organisaties die overal ter wereld opkomen voor mensenrechten. „Als dit uit de hand loopt, kunnen zij ook in de problemen komen. Dit is een gevaarlijk precedent.”

Naast de uitvaardiging van een arrestatiebevel dreigt de Indiase rechter zelfs de internationale opsporingsorganisatie Interpol te laten inschakelen bij een zoekactie naar de acht medewerkers van SKK

en LIW. „Als dat gebeurt kunnen wij niet langer vrij reizen”, zegt De Bruin. Interpol heeft weliswaar een clausele waardoor politiek gemotiveerde verzoeken tot arrestaties terzijde kunnen worden geschoven. Maar De Bruin durft niet te zeggen of dat een garantie is voor een vrijgeleide. „Een inschatting maken van het risico is heel lastig. We moeten deze zaak serieus nemen en heel voorzichtig zijn. Want dat het zover kon komen, is al heel bizar.” Eén van de belangrijkste afnemers van FFI is het Nederlandse kledingbedrijf G-Star. SKK en LIW hebben de fabrikant van onder meer spijkerbroeken al meerdere keren gevraagd zijn invloed aan te wenden voor de verbetering van de werkomstandigheden bij FFI. „We zijn er echt niet op uit G-Star definitief te laten breken met het bedrijf. Maar ze zouden hun orders kunnen opschorten, zolang de problemen niet zijn opgelost”, aldus De Bruin.

Maar volgens G-Star is opschorting van de orders helemaal niet nodig. Woordvoester Frouke Bruinsma stelt dat haar bedrijf in september nog een onderzoek naar de werkomstandigheden heeft laten uitvoeren in Bangalore en dat er toen geen onrechtmatigheden aan het licht zijn gekomen. „De fabriek voldeed aan alle codes en normen van de OESO.” De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling is een wereldwijd verband van 30 landen voor sociaal en economisch beleid. „Bovendien, nu de rechter deze uitspraak heeft gedaan, kunnen wij niets meer ondernemen”, zegt Bruinsma. Meer ziet haar bedrijf in de bemiddeling in de smaadzaak, die momenteel gaande is tussen de Indiase autoriteiten en onder meer het ministerie van Economische Zaken. „We hopen dat de problemen uit de wereld worden geholpen. Want ook wij zijn niet blij met deze rechtszaak.”

En zo niet? Wat als het ergste scenario werkelijkheid wordt en de acht Nederlanders uiteindelijk veroordeeld worden door de rechter in Bangalore? „Dan zal G-Star zijn positie heroverwegen. Of dat een breuk met FFI betekent? Daar kan ik niet op vooruitlopen.”

'Je verwacht ieder moment de politie'

Michael Polman, directeur van de in Nijmegen gevestigde internetprovider Antenna, is één van degenen tegen wie een arrestatiebevel is uitgevaardigd. Het is duidelijk een arrestatiebevel, zegt Polman. „En niet zoals hier en daar wordt gesuggereerd een oproep om als getuige te verschijnen. Je wordt nu enorm beperkt in je vrijheid.” Hij zegt van het arrestatiebevel geschrokken te zijn. „We leveren een dienst aan een organisatie en vervolgens krijg je een internationaal arrestatiebevel aan je broek. Het betekent dat, als er iets op internet wordt gepubliceerd, in het Nederlands en voor een Nederlands publiek, je toch door iemand in een ander land vervolgd kunt worden wegens smaad, omdat het hem onwettig is wat er wordt gepubliceerd. Ook werknemers van organisaties worden daarmee vogelvrij. Normaal gesproken ben je als provider alleen medeaansprakelijk als je illegale informatie verspreidt en je daar kennis van hebt. We krijgen nu uit de hele wereld van bedrijven en wetenschappers verzoeken om informatie, want dit is een principiële zaak.”

Polman en de anderen tegen wie een arrestatiebevel is uitgevaardigd, zitten in een dilemma. Polman: „Er wordt nu niet inhoudelijk naar de zaak gekeken. Als we niet naar India gaan, wordt het niet duidelijk dat er geen sprake is van smaad. Maar dan blijft het arrestatiebevel ook in stand. We gaan de beslissing van de rechter wel aanvechten bij het Hoogerechtshof van de deelstaat.”

Intussen worden de acht Nederlanders in hun bewegingsvrijheid beperkt. Het is niet verstandig nu naar het buitenland te gaan, want het risico bestaat dat ze dan worden gearresteerd en uitgeleverd aan India. Polman is er zelfs niet zeker van dat hij in eigen land veilig is. „Er wordt wel gezegd dat we niet zullen worden uitgeleverd, maar ik hoor van advocaten dat er allerlei gaten in verdragen zitten waardoor uitlevering toch mogelijk wordt. Dus je verwacht ieder moment een politiebuisje voor de deur. Dat geeft een unheimisch gevoel. De overheid steunt ons niet ondubbelzinnig. Ze zeggen wel dat de mensenrechten belangrijk zijn, maar we krijgen geen concrete steun.”

'We leveren niet uit'

De acht Nederlanders tegen wie een arrestatiebevel is uitgevaardigd, zullen niet aan India worden uitgeleverd. Dat zegt Sonja van der Meer, woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken. „Er is geen WOTS-verdrag met India, dus we leveren niet uit.” WOTS staat voor Wet Overdracht Tenuitvoerlegging Strafvonnissen. De Schone Kleren Kampagne, Landelijke India Werkgroep en internetprovider Antenna willen dat Nederland er bij India op aandringt geen internationaal arrestatiebevel via Interpol uit te laten gaan. Van der Meer kan nog niet zeggen of Buitenlandse Zaken dit verzoek honoreert. „We hebben de zaak tot nu toe wel op de voet gevolgd. Bij alle zittingen was een vertegenwoordiger van de Nederlandse ambassade aanwezig. Op politiek niveau is de zaak ook met India besproken, tijdens het staatsbezoek en het bezoek van de handelsdelegatie”, zegt Van der Meer. „Als Nederland willen we ons niet bemoeien met de rechtspraak van een ander land, maar dit is wel een zaak die de minister zorgen baart. Want het gaat hier om de bewegingsvrijheid van Nederlandse staatsburgers en vrijheid van meningsuiting.”